

Høringsnotat

Forslag til endringer i regelverket om medlemskap i folketrygden mv. for personer ansatt i hotell- og restaurantvirksomhet om bord på turistskip registrert i norsk internasjonalt skipsregister

Dato for utsendelse 18. august 2023

Høringsfrist 29. september 2023

1	Innledning.....	3
2	Bakgrunn og gjeldende rett	3
3	Departementets vurdering og forslag.....	5
3.1	Endringer i folketrygdloven.....	5
3.1.1	Forslag om å oppheve folketrygdloven § 2-12.....	5
3.1.2	Forslag om å justere folketrygdloven § 2-5 første ledd bokstav f.....	7
3.2	Endringer i lov om pensjonsordning for arbeidstakere til sjøs	7
3.3	Endringer i skipsarbeidsloven med tilhørende forskrift	8
3.4	Endringer i forskrift til yrkesskadeforsikringsloven.....	9
3.5	Endringer i skatteforvaltningsforskriften.....	10
4	Økonomiske og administrative konsekvenser	11
4.1	Innledning	11
4.2	Konsekvenser for Arbeids- og velferdsetaten og folketrygden.....	11
4.3	Konsekvenser for Maritim pensjonskasse	12
4.4	Konsekvenser for rederiene.....	12
4.5	Konsekvenser for tilskuddsordningen for sysselsetting av sjøfolk	12
4.6	Konsekvenser for ansatte i hotell- og restaurantvirksomhet om bord på turistskip registrert i NIS.....	13
5	Forslag til lov- og forskriftsendringer.....	14
5.1	Lovendringer	14
5.2	Forskriftsendringer	14

1 Innledning

Arbeids- og inkluderingsdepartementet, i samråd med Finansdepartementet, Justis- og beredskapsdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet, sender med dette på høring forslag til endringer i lov 3. desember 1948 nr. 7 om pensjonsordning for arbeidstakere til sjøs, lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd (folketrygdloven) og lov 21. juni 2013 nr. 102 om stillingsvern mv. for arbeidstakere på skip (skipsarbeidsloven). I tillegg foreslås det endringer i forskrift 13. oktober 1989 nr. 1041 til lov om yrkesskadeforsikring, forskrift 18. februar 2005 nr. 145 om garanti for trygderettigheter for arbeidstakere på norske skip (forskrift om trygderettigheter på norske skip) og forskrift 23. november 2016 nr. 1360 til skatteforvaltningsloven (skatteforvaltningsforskriften).

Folketrygden skal bidra til utjevning av inntekt og levekår over den enkeltes livsløp og mellom grupper av personer. Medlemskap i folketrygden gir økonomisk trygghet ved å sikre inntekt og kompensere for særlige utgifter ved arbeidsløshet, svangerskap og fødsel, aleneomsorg for barn, sykdom og skade, uførhet, alderdom og dødsfall.

Som hovedregel er alle som er bosatte i Norge eller som er arbeidstakere i Norge, på norskregistrerte skip eller på faste eller flyttbare anlegg og innretninger på den norske kontinentalsokkelen, pliktige medlemmer i folketrygden. Videre er visse kategorier norske statsborgere som arbeider i utlandet, pliktige medlemmer. Personer som ikke er pliktige medlemmer, kan på nærmere angitte vilkår søke om frivillig medlemskap.

Personer som er ansatt i hotell- og restaurantvirksomhet om bord på turistskip registrert i norsk internasjonalt skipsregister (NIS), er i dag eksplisitt unntatt fra både pliktig og frivillig medlemskap i folketrygden, se folketrygdloven § 2-12. Bestemmelsen gjelder både for norske og utenlandske statsborgere.

Det foreslås i det følgende å oppheve folketrygdloven § 2-12, for å likestille personer som er ansatt i hotell- og restaurantvirksomhet om bord på turistskip registrert i NIS, med øvrige kategorier arbeidstakere på slike skip. Videre foreslås det korresponderende endringer i tilstøtende lovgivning.

2 Bakgrunn og gjeldende rett

EØS-avtalen¹ trådte i kraft 1. januar 1994. EØS-avtalen får innvirkning på koordineringen mellom nasjonale trygdesystemer i grensekryssende tilfeller innenfor EØS. Dette gjelder både EØS-avtalens hoveddel og sekundærlovgivningen.

Det følger av folketrygdloven § 1-3 a tredje ledd at «bestemmelsene som er gitt i eller i medhold av denne loven, skal fravikes i den utstrekning det er nødvendig for å overholde forpliktelser som følger av forordningene nevnt i første og andre ledd». Trygdekoordinering

¹ Avtalen om Det europeiske økonomiske samarbeidsområde (EØS-avtalen)

reguleres i EØS-avtalen vedlegg VI, som blant annet omfatter trygdeforordningen². Forordningen inneholder blant annet lovvalsregler for sjøfolk. En person som arbeider om bord på et skip som fører en EØS-stats flagg, skal etter trygdeforordningen som hovedregel være underlagt flaggstatens lovgivning, jf. artikkel 11 nr. 4. I tilfeller hvor Norge er flaggstat, innebærer det at folketrygdlovens medlemskapsbestemmelser gjelder for vedkommende, og som oftest vil det resultere i at vedkommende blir medlem i folketrygden fordi han/hun oppfyller folketrygdlovens vilkår for medlemskap.

Folketrygdloven § 2-12 unntar imidlertid personer som er ansatt i hotell- og restaurantvirksomhet om bord på turistskip registrert i NIS, fra medlemskap i folketrygden. Bestemmelsen kom inn i folketrygdloven i 1994, som følge av EØS-avtalen. Tidligere hadde arbeidstakere på norskregistrerte skip vært medlemmer av folketrygden, men bare dersom de var norske statsborgere eller bosatt i Norge. I henhold til den dagjeldende trygdeforordningen, rådsforordning (EØF) nr. 1408/71 av 14. juni 1971 om anvendelse av trygdeordninger på arbeidstakere, selvstendig næringsdrivende og deres familiemedlemmer som flytter innenfor Fellesskapet³, ville det imidlertid med virkning fra 1. januar 1994 innen EØS ikke lenger være adgang til slik forskjellsbehandling på bakgrunn av statsborgerskap eller bosted.

Følgelig måtte man enten utvide folketrygdens virkeområde til å omfatte alle EØS-borgere på norske skip, uansett bosted, eller unnta også norske borgere samt andre personer med bosted i Norge fra folketrygden. Førstnevnte løsning var anslått å innebære en utgiftsøkning for rederiene på om lag 25 prosent for de ansatte fra andre EØS-stater. Av hensyn til rederiene og risikoen for utflagging, valgte man å endre folketrygdloven, slik at alle ansatte i hotell- og restaurantvirksomhet om bord på turistskip registrert i NIS ble unntatt fra medlemskap i folketrygden.

Som følge av at denne kategorien arbeidstakere er unntatt fra medlemskap i folketrygden, er de også unntatt fra pensjonsordningen for arbeidstakere til sjøs, samt fra dekning etter yrkesskedeforsikringsloven. Denne persongruppen er imidlertid sikret rettigheter ved at rederiet er pålagt å sørge for at det blir stilt garanti for bestemte ytelser, jf. skipsarbeidsloven § 4-7 andre ledd.

² Europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 883/2004 om koordinering av trygdeordninger

³ Med virkning fra 1. juni 2012 er denne forordningen erstattet av europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 883/2004 om koordinering av trygdeordninger, se EØS-avtalen vedlegg VI nr. 1.

3 Departementets vurdering og forslag

3.1 Endringer i folketrygdloven

3.1.1 Forslag om å oppheve folketrygdloven § 2-12

Personer som er ansatt i hotell- og restaurantvirksomhet om bord på turistskip registrert i NIS, er i dag eksplisitt unntatt fra både pliktig og frivillig medlemskap i folketrygden, jf. folketrygdloven § 2-12. Ved vurderingen av hvilke ansatte som faller inn under formuleringen «hotell- og restaurantvirksomhet», ser Arbeids- og velferdsetaten hen til stillingens konkrete innhold. Det avgjørende er hvorvidt stillingen i hovedsak er plassert om bord for å betjene passasjerene.

«Turistskip» er ikke et legaldefinert begrep, og det er heller ikke mulig å registrere et skip under denne kategorien i skipsregistrene. Det følger imidlertid av Arbeids- og velferdsetatens etablerte praksis at «turistskip» er skip som vanligvis frakter passasjerer mot betaling, og som ikke går i fast rute mellom norsk og utenlandsk havn.

Folketrygdloven § 2-12 gjelder som nevnt både for norske og utenlandske statsborgere. En eventuell oppheving av bestemmelsen, vil medføre at de ordinære medlemskapsreglene i kapittel 2 i folketrygdloven kommer til anvendelse også for personer som er ansatt i hotell- og restaurantvirksomhet om bord på turistskip registrert i NIS.

Folketrygden er en bostedsbasert trygdeordning, hvor rettighetene i prinsippet ikke er knyttet til statsborgerskap, men til om man er bosatt i Norge eller ikke. Alle som er lovlig bosatt i Norge er, som hovedregel, pliktige medlemmer i folketrygden, uavhengig av statsborgerskap. Dette er regulert i folketrygdloven § 2-1.

Pliktig medlemskap i folketrygden for personer som oppholder seg utenfor Norge, er regulert i folketrygdloven § 2-5, som for enkelte personkategorier inneholder krav knyttet til statsborgerskap. En person som oppholder seg utenfor Norge, er pliktig medlem i folketrygden blant annet dersom vedkommende er norsk statsborger og arbeidstaker på et norskregistrert skip, jf. § 2-5 første ledd bokstav f. Siden EØS-avtalen forbyr forskjellsbehandling på grunn av nasjonalitet innenfor EØS, se trygdeforordningen artikkel 4, omfatter betegnelsen «norsk statsborger» også borgere fra andre EØS-stater.

Dersom folketrygdloven § 2-12 oppheves, må en person som er ansatt i hotell- og restaurantvirksomhet om bord på et turistskip registrert i NIS, for å være pliktig medlem i folketrygden, som utgangspunkt enten:

- a) være lovlig bosatt i Norge (og oppholde seg tilstrekkelig mye i Norge, slik at statusen som bosatt etter folketrygdloven § 2-1 ikke faller bort), eller
- b) være norsk statsborger eller statsborger i et annet EØS-land, dersom vedkommende oppholder seg utenfor Norge, jf. § 2-5.

Det følger av trygdeforordningen artikkel 11 nr. 4 at personer som er ansatt om bord på skip som seiler under norsk flagg, som hovedregel er underlagt norsk lovgivning. De fleste EØS-borgere som i dag omfattes av folketrygdloven § 2-12, vil etter en eventuell oppheving av

bestemmelsen bli pliktige medlemmer i folketrygden etter alternativ b) ovenfor, siden turistskip registrert i NIS trolig i hovedsak går i utenriksfart.

Etter NIS-loven⁴ § 4 første ledd kan ikke skip registrert i NIS føre last eller passasjerer mellom norske havner eller gå i fast rute med passasjerer mellom norsk og utenlandsk havn. Skip registrert i NIS kan imidlertid gå i Norge på nærmere angitte vilkår som følger av lovens forskrifter⁵. For cruiseskip vil det blant annet være tillatt å transportere passasjerer mellom havner på Svalbard, eller mellom norske fastlandshavner, dersom de anløper minst to utenlandske havner før eller etter anløp av en eller flere norske havner (internasjonal reise).

EØS-borgere kan også bli pliktige medlemmer etter alternativ a), forutsatt at de oppholder seg tilstrekkelig mye i Norge. Alle EØS-borgere som er ansatt i hotell- og restaurantvirksomhet om bord på turistskip registrert i NIS, vil altså bli pliktige medlemmer i folketrygden ved en eventuell lovendring, enten etter alternativ a) eller etter alternativ b).

Tredjelandborgere kan i utgangspunktet kun bli pliktige medlemmer i folketrygden etter alternativ a). De må være lovlig bosatt i Norge og oppholde seg tilstrekkelig mye i Norge. Tredjelandborgere som oppholder seg utenfor Norge, og som ikke er pliktige medlemmer i folketrygden, kan søke om frivillig medlemskap etter folketrygdloven § 2-8. Det må foretas en rimelighetsvurdering, som må ses i sammenheng med et vilkår om at vedkommende har nær tilknytning til det norske samfunnet. I tillegg kreves det forutgående medlemskap i folketrygden i tre av de fem siste kalenderårene før søknadstidspunktet.

Det følger imidlertid av folketrygdloven § 1-3 b tredje ledd at «bestemmelsene som er gitt i eller i medhold av denne loven, skal fravikes i den utstrekning det er nødvendig for å overholde forpliktelser som følger av avtaler som er gjennomført i eller i medhold av paragrafen her». Nordisk konvensjon om trygd⁶ og EFTA-konvensjonen⁷ medfører at bestemmelsene i trygdeforordningen kommer til anvendelse i trygdekoordineringen mellom de aktuelle statene. Dermed må kravet om norsk statsborgerskap vike for forordningens artikkel 4 om likebehandling, for dem som er omfattet av avtalenes personelle virkeområde. Dette gjelder blant annet borgere fra Sveits og tredjelandborgere som er bosatte i en nordisk stat uavhengig av statsborgerskap.

⁴ Lov 12. juni 1987 nr. 48 om norsk internasjonalt skipsregister (NIS-loven)

⁵ Forskrift 28. juni 2021 nr. 2257 om passasjerskip i norsk internasjonalt skipsregister (NIS) og forskrift 11. august 1989 nr. 802 om fartsområde for lasteskip registrert i norsk internasjonalt skipsregister (NIS)

⁶ Nordisk konvensjon om trygd regulerer trygdekoordineringen mellom de nordiske statene, herunder Norge, Danmark, Finland, Island og Sverige. Videre omfattes de selvstyrte områdene Færøyene og Grønland. Konvensjonen ble undertegnet 12. juni 2012 og fikk virkning fra 1. mai 2014.

⁷ EFTA-konvensjonen regulerer intern EFTA-handel, EØS-avtalen, og EFTA-landenes (Island, Liechtenstein, Norge og Sveits) handelsavtaler med land utenfor EU/EØS. En revidert og utvidet konvensjon trådte i kraft 1. juni 2002. Det fremgår av artikkel 21 at trygdeforordningene kommer til anvendelse ved trygdekoordinering mellom EØS/EFTA-statene og Sveits.

Det er etter departementets vurdering urimelig å unnta én enkelt kategori arbeidstakere fra medlemskap i folketrygden, når øvrige arbeidstakere på tilsvarende skip ikke er unntatt. Dersom folketrygdloven § 2-12 oppheves, vil samtlige arbeidstakere bli likestilt, ved at de får lik rett til tryggedekning. Departementet understreker at forslaget i dette høringsnotatet ikke går ut på å innføre noe nytt, men å fjerne et unntak i regelverket. Forslaget vil bidra til en klargjøring og forenkling av regelverket.

Departementet foreslår på denne bakgrunn å oppheve folketrygdloven § 2-12.

3.1.2 Forslag om å justere folketrygdloven § 2-5 første ledd bokstav f

Folketrygdloven § 2-5 første ledd bokstav f inneholder en henvisning til folketrygdloven § 2-12. Bestemmelsen bør følgelig justeres som en naturlig konsekvens av forslaget om å oppheve folketrygdloven § 2-12.

Departementet foreslår å fjerne henvisningen, slik at folketrygdloven § 2-5 første ledd bokstav f vil lyde:

«norsk statsborger og arbeidstaker på et norskregistrert skip»,».

3.2 Endringer i lov om pensjonsordning for arbeidstakere til sjøs

Maritim pensjonskasse (tidligere kalt Pensjonstrygden for sjømenn) administrerer den pliktige offentlige tjenstepensjonsordningen for arbeidstakere til sjøs. Hovedregelen er at alle norske statsborgere og personer med fast bopel i Norge, ansatt som arbeidstakere om bord på norske skip som er omfattet av ordningen, er pliktige medlemmer av pensjonskassen. Som følge av EØS-avtalen, er også borgere fra andre EØS-stater som er ansatt på norske skip, med i pensjonskassen, dersom de er medlemmer av folketrygden. Det samme gjelder for sveitsiske statsborgere på grunn av EFTA-konvensjonen. Videre følger det av nordisk konvensjon om trygd at tredjelandsborgere som er bosatt i en av de nordiske statene, også er medlemmer, dersom de jobber på et skip som er omfattet.

Skip som går inn under ordningen, er ethvert skip, fiske- og fangstfartøy, borefartøy og annen flyttbar innretning i sjøen som har eget fremkomstmiddel eller utstyr for boring etter undersjøiske naturforekomster, og som er innført i et norsk skipsregister (NOR eller NIS) med minst 100 bruttotonn.

Fra hovedregelen om medlemskap gjelder det enkelte tillegg og unntak. Ett av unntakene følger av lov om pensjonsordning for arbeidstakere til sjøs § 2 nr. 2 andre ledd. Etter denne bestemmelsen er personer som er ansatt i hotell- og restaurantvirksomhet om bord på turistskip registrert i NIS, unntatt fra medlemskap i ordningen. Bestemmelsen gjelder uavhengig av statsborgerskap og bosted.

Unntaket kom inn i loven i 1994, som følge av forslaget om å unnta personer som er ansatt i hotell- og restaurantvirksomhet om bord på turistskip registrert i NIS fra medlemskap i folketrygden.

Det vises til punkt 3.1.1, hvor folketrygdloven § 2-12 foreslås opphevet, slik at personer som er ansatt i hotell- og restaurantvirksomhet om bord på turistskip registrert i NIS, ikke lenger skal være unntatt fra medlemskap i folketrygden. Lov om pensjonsordning for arbeidstakere til sjøs § 2 nr. 2 andre ledd bør oppheves som en naturlig konsekvens av dette forslaget.

Ved en eventuell oppheving av lov om pensjonsordning for arbeidstakere til sjøs § 2 nr. 2 andre ledd, vil de aktuelle personene kunne bli pliktige medlemmer av pensjonskassen. Det vil imidlertid være en forutsetning at de oppfyller de øvrige vilkårene for medlemskap. Det forutsettes medlemskap i folketrygden. I tillegg må de aktuelle personene arbeide på skip som er omfattet av ordningen. Da det er tale om turistskip registrert i NIS, må det legges til grunn at skipsvilkåret vil være oppfylt for hele den persongruppen opphevelsen gjelder.

Innrapportering til pensjonskassen er arbeidsgivers ansvar, og det vil derfor være arbeidsgivers ansvar å påse at de aktuelle personene kommer med i premieoppgavene til pensjonskassen.

Departementet foreslår etter dette å oppheve lov om pensjonsordning for arbeidstakere til sjøs § 2 nr. 2 andre ledd.

3.3 Endringer i skipsarbeidsloven med tilhørende forskrift

Det følger av skipsarbeidsloven § 4-7 andre ledd, at rederier skal sørge for at det blir stilt garanti for bestemte ytelser til arbeidstakere som er ansatt i hotell- og restaurantvirksomhet om bord på turistskip registrert i NIS, og som omfattes av EØS-avtalens trygdeforordning.

Nærmere krav til garantien er fastsatt i forskrift om trygderettigheter på norske skip. Etter forskriften § 1 andre ledd gjelder forskriftens kapittel 3 for arbeidstakere som er ansatt i hotell- og restaurantvirksomhet om bord på turistskip registrert i NIS. Det følger av kapittel 3 at garantien for trygderettigheter minimum skal gi:

- a. arbeidstaker som er syk eller skadet, rett til sykepleie på rederiets regning under arbeidsforholdets varighet og deretter i 16 uker samt rettigheter for øvrig i samsvar med bestemmelsene i skipsarbeidsloven § 8-1
- b. arbeidstaker som er arbeidsufør, som følge av sykdom eller skade, rett til full lønn i inntil 2 måneder samt rettigheter for øvrig i samsvar med bestemmelsene i skipsarbeidsloven § 4-4 andre ledd
- c. arbeidstaker som er arbeidsufør, som følge av yrkesskade, rett til en engangserstatning på inntil 18 ganger folketrygdens grunnbeløp (heretter: G), avhengig av uførhetsgrad og beregnet etter vanlige norske regler. Hvis den ansatte dør, skal de etterlatte ha rett til en engangserstatning på 12 G samt 2 G til hvert barn under 18 år, dog maksimalt 6 G
- d. arbeidstaker som er arbeidsufør, som følge av sykdom, rett til en engangserstatning på inntil 12 G, avhengig av uførhetsgrad og beregnet etter vanlige norske regler. Hvis den ansatte dør, skal de etterlatte ha rett til en engangserstatning på 6 G samt 2 G til hvert barn under 18 år, dog maksimalt 6 G

- e. arbeidstaker med rett til sjømannsfradrag og med et sammenhengende ansettelsesforhold i rederiet utover 5 år, rettigheter når det gjelder uførhet og alderspensjon som etter folketrygdlovens bestemmelser.

Gjennom en garantiordning sikrer altså skipsarbeidsloven § 4-7 andre ledd rettigheter for personer som er ansatt i hotell- og restaurantvirksomhet om bord på turistskip registrert i NIS. Bakgrunnen for bestemmelsen er folketrygdloven § 2-12.

Det vises til punkt 3.1.1, hvor folketrygdloven § 2-12 foreslås opphevet, slik at personer som er ansatt i hotell- og restaurantvirksomhet om bord på turistskip registrert i NIS, ikke lenger skal være unntatt fra medlemskap i folketrygden. Det vil dermed ikke lenger være behov for alternativ trygdedekning gjennom garantiordningen. Skipsarbeidsloven § 4-7 andre ledd, og tilhørende forskriftsbestemmelser, bør dermed oppheves som en naturlig konsekvens av forslaget om å oppheve folketrygdloven § 2-12.

Det gjøres oppmerksom på at en oppheving av skipsarbeidsloven § 4-7 andre ledd ikke berører rederiets garantiplikt etter § 4-7 første ledd. Sistnevnte omfatter en garantiplikt overfor arbeidstaker som ikke er omfattet av norske trygdeordninger eller av EØS-avtalens trygdeforordning, og som a) arbeider om bord på skip registrert i NIS, eller b) er ansatt i tjeneste hos utenlandsk arbeidsgiver som driver næringsvirksomhet om bord på skip i utenriksfart, registrert i norsk ordinært skipsregister (NOR).

Departementet foreslår på denne bakgrunn å oppheve skipsarbeidsloven § 4-7 andre ledd, samt forskrift om trygderettigheter på norske skip § 1 andre ledd og kapittel 3.

3.4 Endringer i forskrift til yrkesskadeforsikringsloven

Yrkesskadeforsikringsloven regulerer arbeidsgivers plikt til å tegne yrkesskadeforsikring som gir arbeidstakere rett til full erstatning ved skade eller sykdom påført i arbeid. Loven kommer til anvendelse «ved personskade påført arbeidstakere hos arbeidsgivere i riket», jf. yrkesskadeforsikringsloven § 1 første ledd. I medhold av bestemmelsens andre ledd bokstav c er det gitt nærmere regler i forskrift om lovens anvendelse på arbeidstakere på skip.

Det følger av forskrift til yrkesskadeforsikringsloven nr. 1 tredje ledd tredje punktum, at personer som er ansatt i hotell- og restaurantvirksomhet om bord på turistskip registrert i NIS, er unntatt fra lovens virkeområde. Etter dette har ikke arbeidsgivere vært pliktig til å tegne yrkesskadeforsikring for denne kategorien arbeidstakere på turistskip registrert i NIS. Bestemmelsen gjelder både for norske og utenlandske statsborgere.

Bestemmelsen kom inn i forskriften i 1994, som følge av forslaget til endringer i folketrygdloven og tilstøtende regelverk, om å unnta personer som er ansatt i hotell- og restaurantvirksomhet om bord på turistskip registrert i NIS fra medlemskap i folketrygden. Som nevnt i punkt 3.3, er denne persongruppen i dag sikret en alternativ trygdedekning ved at rederier skal sørge for at det blir stilt garanti for bestemte ytelser, se skipsarbeidsloven § 4-7 andre ledd.

Det vises til punkt 3.1.1, hvor folketrygdloven § 2-12 foreslås opphevet, slik at personer som er ansatt i hotell- og restaurantvirksomhet om bord på turistskip registrert i NIS ikke lenger skal være unntatt fra medlemskap i folketrygden. Forskrift til yrkesskedeforsikringsloven nr. 1 tredje ledd tredje punktum bør oppheves som en naturlig konsekvens av forslaget om å oppheve folketrygdloven § 2-12.

Departementet foreslår følgelig å oppheve forskrift til yrkesskedeforsikringsloven nr. 1 tredje ledd tredje punktum.

3.5 Endringer i skatteforvaltningsforskriften

Folketrygden finansieres ved medlemsavgifter fra arbeidstakere, selvstendig næringsdrivende og andre medlemmer (også kalt trygdeavgift), arbeidsgiveravgift og tilskudd fra staten. Plikten til å betale arbeidsgiveravgift følger som utgangspunkt lønnsopplysningsplikten, jf. folketrygdloven § 23-2 første ledd. Lønnsopplysningsplikten følger av skatteforvaltningsloven § 7-2.

I skatteforvaltningsforskriften § 7-2-7 bokstav d er det gitt fritak for opplysningsplikt for lønnsutbetalinger til personer som oppholder seg i utlandet, og som er ansatt i hotell- og restaurantvirksomhet om bord på turistskip registrert i NIS.

Dersom folketrygdloven § 2-12 oppheves, vil det også være behov for å oppheve skatteforvaltningsforskriften § 7-2-7 bokstav d, for å sikre at det skal betales arbeidsgiveravgift for personer som blir pliktige medlemmer i folketrygden som følge av endringen.

Departementet foreslår på denne bakgrunn å oppheve skatteforvaltningsforskriften § 7-2-7 bokstav d.

Ved å oppheve skatteforvaltningsforskriften § 7-2-7 bokstav d, vil lønnsopplysningsplikten for ansatte i hotell- og restaurantvirksomhet om bord på turistskip registrert i NIS følge de alminnelige reglene for innrapportering som gjelder for ansatte om bord på skip registrert i NIS.

For ansatte som er bosatt i utlandet, vil lønnsopplysningsplikten reguleres av skatteforvaltningsforskriften § 7-2-7 bokstav c nr. 5. Etter denne bestemmelsen vil det være opplysningsplikt, og dermed plikt til å betale arbeidsgiveravgift, for lønn mv. til personer som er norske statsborgere bosatt i et annet nordisk land eller statsborgere i en EØS-stat.

Som følge av at borgere fra Sveits har samme rettigheter som EØS-borgere, foreslår departementet å endre bestemmelsen i skatteforvaltningsforskriften § 7-2-7 bokstav c nr. 5, slik at det presiseres at også lønn mv. til borger i Sveits omfattes av opplysningsplikten og dermed avgiftsplikten. Det foreslås å ta inn et tillegg til slutt i bestemmelsen slik at det fremgår «... eller statsborger i en EØS-stat eller Sveits.»

For øvrige ansatte bosatt i utlandet, vil det ikke være lønnsopplysningsplikt, og dermed heller ikke plikt til å betale arbeidsgiveravgift.

4 Økonomiske og administrative konsekvenser

4.1 Innledning

Arbeids- og velferdsdirektoratet har ikke oversikt over hvor mange som vil berøres av forslaget, da denne persongruppen ikke er medlemmer i folketrygden i dag, og følgelig ikke har rett til ytelser eller tjenester fra Arbeids- og velferdsetaten.

Sjøfartsdirektoratet har opplyst at det er flere skip i NIS som kan kategoriseres som «turistskip», med referanse til at dette er passasjerskip som frakter passasjerer, men ikke i fast rutetilbud gjennom lengre tid.

Det er i hovedsak Hurtigruten og Viking Cruises som har skip i denne kategorien per i dag. I desember 2022 var det 18 slike passasjerskip registrert i NIS. I tillegg er det passasjerskip under bygging, som er planlagt registrert i NIS. Ifølge Sjøfartsdirektoratet er ikke rederier pålagt å innrapportere antall ansatte eller informasjon om sammensetningen av mannskapet. Sjøfartsdirektoratet kan derfor ikke angi sikre tall på hvor mange som inngår i hotell- og restaurantdelen om bord i NIS-registrerte passasjerskip, eller si noe om mannskapets fordeling med hensyn til statsborgerskap og bostedsland, herunder andelen av tredjelandsborgere kontra EØS-borgere.

Et grovt anslag tilsier at hotell- og restaurantbesetningen på de aktuelle skipene utgjør om lag 4000 stillinger. Det legges til grunn at én stilling på grunn av rotasjonsordninger som oftest vil dekkes av to sjøfolk, hvilket tilsier at det totale antallet personer i den aktuelle gruppen, er om lag 8000. Det understrekes at dette er svært usikre estimater. Det foreligger for øvrig ingen holdepunkter for å si noe om hvor mange av disse om lag 8000 personene som vil oppfylle vilkårene for å bli pliktige medlemmer i folketrygden mv. etter lovendringene som foreslås i høringsnotatet her. Det antas imidlertid at størstedelen av denne gruppen er fra stater utenfor EØS, slik at de ikke vil bli medlemmer i trygden.

4.2 Konsekvenser for Arbeids- og velferdsetaten og folketrygden

Dersom folketrygdloven § 2-12 oppheves, vil noen flere personer kunne bli medlemmer i folketrygden. Medlemskap i folketrygden utløser imidlertid ikke kun rettigheter, men også plikter. Blant annet plikt for arbeidstakeren til å betale trygdeavgift og plikt for arbeidsgiveren til å betale arbeidsgiveravgift. Forslaget vil dermed ikke medføre noen vesentlige økonomiske konsekvenser for folketrygden.

Selv om det vil kunne bli noen flere medlemmer i folketrygden, vil lovendringen kunne bidra til å forenkle Arbeids- og velferdsetatens saksbehandling, blant annet ved at det ikke lenger vil være nødvendig å kontrollere hva slags arbeidsoppgaver de ansatte om bord på turistskip registrert i NIS utfører. I sum antas det derfor ikke at forslaget vil innebære nevneverdig merarbeid for etaten, ut over justeringer i rundskriv mv. Dette vil håndteres innenfor Arbeids- og velferdsetatens eksisterende rammer.

Forslaget vil heller ikke medføre behov for IKT-endringer av betydning.

4.3 Konsekvenser for Maritim pensjonskasse

Det legges til grunn at de administrative konsekvensene ved en eventuell oppheving av lov om pensjonsordning for arbeidstakere til sjøs § 2 nr. 2 andre ledd, ikke vil ha særlig betydning for Maritim pensjonskasse ut over normal drift. IT-systemene vil heller ikke ha behov for noen vesentlige endringer. Som nevnt under punkt 3.2, er det arbeidsgiver som skal innrapportere premieoppgaver til Maritim pensjonskasse, og nye ansatte som rapporteres, vil få opprettet medlemskap i ordningen fra første innrapportering. Denne opprettelsen skjer automatisk.

Hva gjelder de økonomiske konsekvensene for ordningen, vil dette avhenge av antall personer det innrapporteres på. Flere medlemmer gir økte inntekter til pensjonskassen, men også utgifter når de aktuelle medlemmene skal ta ut sin pensjon.

Kostnadene vil avhenge av hvem som blir innrapportert. Dersom det er tale om tidligere medlemmer underlagt fartstidsbasert ordning, og som ligger nær opp til grensen for innvilgelse av pensjonsrettigheter, vil kostnadene kunne øke. Det antas likevel at det stort sett vil være tale om nye medlemmer som vil bli innrapportert på den inntektsbaserte ordningen etter lovens kapittel 10. Den inntektsbaserte ordningen er tidligere beregnet til å være kostnadsnøytral.

4.4 Konsekvenser for rederiene

Departementet antar at forslaget vil kunne ha økonomiske konsekvenser for de aktuelle rederiene. Det er imidlertid utfordrende å gi anslag for dette, da det ikke finnes oversikt over antall arbeidstakere og fordelingen med hensyn til statsborgerskap og bostedsland. Ved en opphevelse av folketrygdloven § 2-12, er det de øvrige reglene i folketrygdloven, under hensyntagen til internasjonale forpliktelser med hensyn til trygdekoordinering, som regulerer hvorvidt arbeidstakerne er pliktige medlemmer i trygden. Siden dette medfører at EØS-borgere i utgangspunktet er pliktige medlemmer av folketrygden, se § 2-5 første ledd bokstav f, jf. § 2-1 a, mens tredjelandsborgere ikke er det, vil dette kunne lede til at rederier foretar tilpasninger med hensyn til ansettelser. Dette vil kunne føre til en økning av andelen tredjelandsborgere, dersom norske borgere og borgere fra andre EØS-stater blir dyrere for rederiet. Det foreligger som nevnt i punkt 4.1, ikke noen oversikt over nåværende andel av tredjelandsborgere. Det er mulig at andelen tredjelandsborgere allerede er høy. Rederiets garantiplikt etter skipsarbeidsloven § 4-7 første ledd foreslås ikke opphevet, slik at rekruttering fra tredjeland også vil medføre kostnader for rederiene.

4.5 Konsekvenser for tilskuddsordningen for sysselsetting av sjøfolk

Som nevnt i punkt 4.2, utløser medlemskap i folketrygden en plikt for arbeidstakeren til å betale trygdeavgift og en plikt for arbeidsgiveren til å betale arbeidsgiveravgift. I

tilskuddsordningen for sysselsetting av arbeidstakere til sjøs, kan rederier i neste omgang søke tilskudd basert på norsk forskuddstrekk av skatt, trygdeavgift og arbeidsgiveravgift. Norsk forskuddstrekk av skatt, trygdeavgift og arbeidsgiveravgift kan videre refunderes uavhengig av hverandre.

For passasjerskip i NIS er tilskuddsbeløpet begrenset til 26 prosent av innbetalingene, jf. forskrift om tilskudd til sysselsetting av arbeidstakere til sjøs § 13. Departementet antar at de fleste sysselsatte om bord på NIS-passasjerskip ikke vil bli medlemmer av trygden, og følgelig heller ikke vil omfattes av tilskuddsordningen. Det anslås likevel på usikkert grunnlag at mellom 100 og 300 personer kan omfattes av tilskuddsordningen som følge av lovforslaget. Dette kan innebære økte kostnader i størrelsesorden om lag 3 til 10 millioner kroner.

4.6 Konsekvenser for ansatte i hotell- og restaurantvirksomhet om bord på turistskip registrert i NIS

Forslagene i høringsnotatet her innebærer en likestilling av personer som er ansatt i hotell- og restaurantvirksomhet om bord på turistskip registrert i NIS, med øvrige kategorier arbeidstakere på disse skipene.

Forslagene vil som nevnt føre til at noen flere ansatte i hotell- og restaurantvirksomhet om bord på turistskip registrert i NIS vil kunne bli medlemmer i folketrygden. EØS-avtalen, nordisk konvensjon om trygd og EFTA-konvensjonen leder alle til at trygdeforordningen, herunder artikkel 11 nr. 4 om lovvalg for personer som arbeider på skip og artikkel 4 om likebehandling, kommer til anvendelse. Dermed vil personer som er omfattet av de tre aktuelle avtalenes personelle virkeområde kunne bli medlemmer i folketrygden.

De nye medlemmene vil bli pliktige til å betale trygdeavgift, men de vil til gjengjeld få tilgang til rettigheter fra folketrygden, som omfatter mer enn garantiordningen etter skipsarbeidsloven § 4-7 andre ledd.

De som ikke oppfyller vilkårene for medlemskap i folketrygden, vil fortsatt ha dekning etter garantiordningen.

Forslagene fører også til at noen flere ansatte i hotell- og restaurantvirksomhet om bord på turistskip registrert i NIS vil kunne bli omfattet av Maritim pensjonskasse.

5 Forslag til lov- og forskriftsendringer

5.1 Lovendringer

I

I lov 3. desember 1948 nr. 7 om pensjonsordning for arbeidstakere til sjøs gjøres følgende endringer:

§ 2 nr. 2 andre ledd oppheves.

II

I lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd gjøres følgende endringer:

§ 2-5 første ledd bokstav f skal lyde:

norsk statsborger og arbeidstaker på et norskregistrert *skip*,

§ 2-12 oppheves.

III

I lov 21. juni 2013 nr. 102 om stillingsvern mv. for arbeidstakere på skip gjøres følgende endringer:

§ 4-7 andre ledd oppheves.

5.2 Forskriftsendringer

I

I forskrift 13. oktober 1989 nr. 1041 til lov om yrkesskadeforsikring gjøres følgende endringer:

Nr. 1 tredje ledd tredje punktum oppheves.

II

I forskrift 18. februar 2005 nr. 145 om garanti for trygderettigheter for arbeidstakere på norske skip gjøres følgende endringer:

§ 1 andre ledd oppheves.

Kapittel 3 oppheves.

III

I forskrift 23. november 2016 nr. 1360 til skatteforvaltningsloven gjøres følgende endringer:

§ 7-2-7 bokstav c nr. 5 skal lyde:

Lønn eller annen godtgjørelse for arbeid om bord på skip registrert i Norsk Internasjonalt Skipsregister (NIS), når mottakeren er norsk statsborger, bosatt i et annet nordisk land eller statsborger i en EØS-stat *eller Sveits*.

§ 7-2-7 bokstav d oppheves.